

Angela Klein

Vilket Europa?

– Efter OXI och Brexit, EU:s kris och vänstern

Ur [Tidsignal nr 14](#) 2016 (Tema: Den sköra demokratin och Europeiska Unionens kris)

Inom loppet av ett år har två befolkningar i Europa – en i söder och en i norr – röstat mot EU och dess politik. De gjorde det med helt olika motiv och med olika mål. Medan det grekiska OXI den 5 juli 2015 riktades mot trojkans åtstramningsdiktat och degraderingen av Grekland till ett halvkolonialt land, kännetecknades det brittiska Brexit framförallt av rädslan för ”utlänningar” och en önskan att slippa ifrån den fria rörligheten inom EU. Men samtidigt uttryckte Brexit en önskan att göra upp med de härskande politiska eliterna. Medan vänstern var drivkraften bakom det grekiska NEJ, erövrades det brittiska NEJ av högern.

EU:s kris

Den världsekonomiska krisen 2008 ledde till en djup kris för EU, som först yttrade sig som en kris för euron och sedan som ”flyktingkrisen”. Orsakerna till dessa kriser kvarstår: finanssystemet har inte tyglats och den sociala ojämlikheten inom och mellan medlemsstaterna har ökat enormt. Det är fortfarande inte uteslutet att Grekland kan uteslutas ur eurozonen. Samtidigt måste de härskande eliterna frukta att Brexit kommer att bli ett prejudikat till och med i EEC:s grundarländer (t ex i Frankrike eller Nederländerna).

Återigen befinner sig EU vid en vändpunkt. Det är osäkert om de härskande eliterna kan lyckas stabilisera den Europeiska valutaunionen. Och det är tveksamt om en sådan stabilisering skulle förbättra situationen för de beroende klasserna. Det är inte längre otänkbart att den gemensamma valutan kommer att bryta samman och EU upplösas – vilket skulle innebära slutet för borgarklassens centrala politiska projekt i åtminstone Europas centrala länder sedan Andra världskriget.

I den kapitalistiska konkurrensens djungel: den institutionella krisen

EU:s grundläggande sjukdom hänger samman med dess sociala karaktär: det har hittills varit kapitalistklassens projekt. EU har byggts för att säkerställa friheten för kapital- och handelsflödena – först som en tullunion, sedan som en inre marknad och valutaunion, men utan någon gemensam regering och utan social anpassning och gemensamma skyldigheter. Således har uppbygget av de europeiska maktstrukturerna följt mönstret från den tyska nationalstatens bildande, som till sist förverkligades 1871: först tullunion, följd av en inre marknad som knöts till införandet av riksmarken. Men medan de första fröna till ett socialt trygghetssystem uppträdde i det tyska kejsardömet, liksom en politisk union i form av riksdagen (som först efter den tyska revolutionen 1918–1919 kom att helt och fullt uttrycka folkets överhöghet), så har EU hittills inte blivit någon social och politisk union – och bara ett första elementärt samarbete mellan polisen och militären. Den del av ekonomin som – efter kol-, järn- och stålindustrin – var den första att integreras i gemenskapen var handelspolitiken. Den ligger därför fortfarande helt och hållet under EU-kommissionens ansvar.

Det fanns olika källor till grundningstanken om en ”allt närmare union mellan Europas folk” (Romfördraget 1957): Kalla kriget och att omintetgöra den ”traditionella fiendskapen” mellan Frankrike och Tyskland genom en gemensam kontroll av kol-, järn- och stålindustrin. Men drivkraften bakom utvecklingen av detta projekt har fram till nu varit kapitalets ständigt ökande centralisering och globalisering. Kapitalet härskar över allt större ekonomiska områden och tvingas bygga internationella (europeiska) ekonomiska och finansiella strukturer, men är fångad inom sina nationellt statliga grundvalar. Detta är uttryck för en grundläggande

egenskap hos det kapitalistiska produktionssättet: det grundar sig på konkurrens mellan enskilda kapitalister och gör det inte möjligt att utnyttja resurser över gränserna på ett kollektivt sätt.

Tanken på konkurrens löper genom alla de europeiska fördragen: konkurrens inåt och konkurrens mot yttervärlden. Den bästa formuleringen av detta faktum finns i ordförandens sammanfattande ord vid Europarådets möte i Lissabon (23 och 24 mars 2000), där unionen slog fast sitt ”strategiska mål ... att bli den mest konkurrenskraftiga och dynamiska kunskaps-baserade ekonomin i världen.” Inåt utnyttjar de konkurrerande kapitalgrupperna de nationella regeringarna för att skaffa sig marknadsandelar och lokala fördelar. Utåt behöver de den europeiska inre marknadens och euron liksom EU:s uppträdande som gemensam handelskraft för att hävda sina intressen gentemot de amerikanska, asiatiska, etc., konkurrenterna.

Det är inte Europakommissionen som är den dominerande faktorn i EU, som Lexit-kampanjen i Storbritannien felaktigt har hävdat, utan Europarådet med statsöverhuvuden och regeringar från EU:s medlemsländer (”medlemsländerna är herrar över fördragen” som Merkel ständigt upprepar). Men de ser sig först och främst som företrädare för ”sina” stora kapitalgruppers och -förbunds intressen och inte som förkämpar för ”sina” befolkningars intressen – inte ens som byggare av ett gemensamt hus vid namn Europa (se t ex Tysklands ständiga vägran under eurokrisen att sluta avtal om ett alleuropeiskt ekonomiskt ansvar för de länder som drabbades av bankkrisen; eller de flesta medlemsländernas vägran att ta ett gemensamt ansvar för att ta emot flyktingar). Det kanske stämmer att 80% av de lagar som det röstas om i de nationella parlamenten har sitt ursprung i Bryssel, och att de helt och hållet följer det europeiska kapitalets nyliberala agenda. Men inget av kommissionens utkast blir några direktiv utan de nationella regeringarnas godkännande. Och företagens lobbyister – bland dem också medlemsländernas ledande politiker – är ofta medförfattare till dessa utkast.

Dessutom finns det ingen europeisk vallag: befolkningarna är fortfarande uppdelade nationellt (ett faktum som motsvarar principen om konkurrens). Politikerna är bara ansvariga inför sina nationella länders befolkningar, inte en alleuropeisk härskare. Det leder till det schizofrena beteendet att skryta ”hemma” om vad de har uppnått ”för oss” i Bryssel under förhandlingarna, medan de vägrar att ta något ansvar för hur de röstar i Bryssel: ”Bryssel”, EU – det är alltid några andra människor. Ett aktuellt exempel på detta beteende var hur Cameron hanterade den brittiska folkomröstningen. Han var på samma gång för och mot EU. Under årtal har han ifrågasatt EU:s centrala tanke, det vill säga en allt närmare union, eftersom hans konservativa väljare är mot det. Men han var mot att lämna EU eftersom Londons finansvärld var våldsamt mot att lämna den. Således tjänade han på samma gång finanskapitalets vardagliga intressen och högerväljarnas provinsiella stämningar.

Med andra ord: EU:s kapitalistiska karaktär förhindrar EU att bli ett ekologiskt och demokratiskt projekt som kännetecknas av samhällssolidaritet. Tvärtom skapar den ökande sociala ojämlikheten nya maktförhållanden och beroenden mellan medlemsländerna och hotar till och med det kapitalistiska projektet. Å andra sidan har arbetarna inget intresse av att stöda detta projekt. EU skapades inte åt dem. Men inte heller har arbetarklassen något intresse av att få enbart förfall och inga alternativ. De många krig som Europa har upplevt lär oss att militära konflikter bara sällan kan omvandlas till revolutioner. Arbetarklassen måste tänka ut sitt eget europeiska projekt, och det börjar bli ont om tid.

Den ekonomiska krisen: inga uppoffringar för euron!

För kapitalistklassen i eurozonen (men inte bara den) har en stabilisering av euron blivit EU:s viktigaste existensberättigande. Den gemensamma valutan inte bara minskar kostnaderna för att få tillgång till de europeiska marknaderna och gör det lättare att få tillgång till dem – både för medlemsländerna och det icke europeiska kapitalet. Det ger också det europeiska kapitalet

den nödvändiga tyngd som krävs för att konkurrera tillsammans med de stora. Utan euron skulle de enskilda medlemsländerna inte längre kunna sitta med vid G8:s bord – inte ens Tyskland. Därför är det inte stilistisk eller moralisk förvirring när Merkel säger: ”Ett misslyckande för euron skulle innebära ett misslyckande för Europa.” Ur kapitalistisk synvinkel är det helt rätt. Med sin anmärkning belyser Merkel EU:s verkliga betydelse. (Betydelsen av eurons effekter utomlands blev uppenbar under eurokrisen: under sitt besök i Kina 2012 insåg Merkel att Kina skulle sälja sina marknadsfonder i euro om inte eurozonen kunde hållas samman och Grekland blev tvunget att lämna zonen. När Merkel återvände till Tyskland krävde hon envist att Grekland skulle bli kvar i eurozonen.)

Men det ser inte så bra ut för euron. Som gemensamt projekt lider det av EU:s inre motsättningar. Euron kan bara vara så stabil som den Ekonomiska valutaunion (EMU) som är eurons grund. EMU:s ekonomier håller på att glida isär. Det var fallet redan innan euron infördes, under recessionerna på 1960- och 1970-talen. Denna polarisering uttrycktes i de olika inflationstakter som till slut ledde till att ”valutaormen” misslyckades, det första försöket till valutasamarbete på 1970-talet. Efter uppsvinget för den Nya ekonomin gav införandet av euron, och med det de minskade räntorna på statsobligationer i eurozonens samtliga länder, till en början en stimulans till och utvidgning av finans- och fastighetssektorn. Det gjorde det möjligt att för en tid dölja det faktum att eurozonens betalningsbalanser på ett dramatiskt sätt höll på att glida isär. Nu kolliderar de olika produktionsnivåerna, och de ekonomier som mest gynnas av det är givetvis de ekonomier som har högst produktivitet, framförallt Tysklands.

Finanskrisen 2008 blottade dessa skillnader. Under krisen var de olika medlemsländerna framförallt intresserade av att rädda sina egna banker. De summor som var inblandade gick långt utöver de flesta länders förmåga. Alltså skulle det ha behövts ett gemensamt ansvar inom eurozonen för att inte hela valutaunionen skulle bryta samman. Men under lång tid vägrade den tyska regeringen godkänna en gemensam räddningsfond, europeiska statsobligationer eller en europeisk bankövervakning eftersom den ger efter för chauvinistiska stämningar bland väljarna: ”Vi betalar inte för de lata grekerna.” Till slut blev den tvungen att ge med sig, men den gjorde det till priset att föreskriva en ohållbar budgetdisciplin för andra länder. På så sätt drabbas dessa länder av en enorm skuldbörda och tvingas i själva verket in i ett strukturellt ekonomiskt beroende. Därmed öppnar sig en djup klyfta mellan norra och södra Europa.

För Tyskland och den grupp länder som står dem närmast har euron och den inflationsbekämpande och konkurrensinriktade politik som är knuten till euron (nyckelord: skuldbroms) nu blivit ett viktigt verktyg för att dominera Europa politiskt. För en del länder i södra Europa blev deras strukturella skuld och det därav följande beroendet av kreditgivarna i norr ett avgörande problem. De måste komma ur skuldfällan om de någonsin ska kunna följa sin egen utveckling. För dem är ett första steg att lämna euron.

För länderna i Europas norra hälft är problemet ett annat: här finns de regeringar som tar det främsta ansvaret för omvälvningarna i EU. Här är huvuduppgiften att undanröja dessa regeringar för att störta finanssektorns och de stora kapitalgruppernas makt och bekämpa de chauvinistiska stämningarna bland arbetande människor. Annars skulle det inte vara någon nytta att lämna euron.

Åtstramningspolitiken måste bekämpas i alla länder, men de enskilda medlemsländernas ställning i EU:s maktstruktur är olika. I centrum ser problemen helt annorlunda ut än i periferin.

Projekt ”Europas kärna”

Att kräva att länderna ska vara ”herrar över fördragen” är en balansakt, vilket eurokrisen och Brexit har visat. Brexit undergräver det brittiska kapitalet mer än EU. Storbritannien leder inte

euron, och ingen av högergrupperna vill bryta sig loss från den europeiska inre marknaden. Istället utnyttjar de resultatet för att förhandla fram ännu fler undantag från dess regler, i synnerhet avskaffandet av rörelsefriheten.

De som ser Brexit som början till slutet på EU kommer att bli besvikna. EU är alltför viktig för kapitalet. Med Storbritanniens medlemskap skulle EU förlora en nettobetalare och en viktig stöttepelare i den militära unionen. Möjliga förflyttningar av fabriker och finanscentra till kontinenten skulle stärka de europeiska konkurrenterna. Den största farhåga som Brexit givit upphov till inom den härskande eliten är tanken att det skulle kunna utgöra ett prejudikat för den europeiska gemenskapens kärnländer.

Sedan eurokrisen och trots alla tydligt Europafientliga stämningar inriktar sig därför alla ansträngningar på att fördjupa integrationen av Europa. Den europeiska bankunionen är ett första steg mot ett gemensamt betalningsansvar. 2012 lade Europakommissionens och Europarådets respektive ordföranden fram utkast till en europeisk kärna bestående av eurozonens medlemmar. Båda utkasten innefattar en budget för eurozonen som inbegriper finansiella verktyg för socialt understöd: i Europakommissionens skrivbordslådor finns planer på en europeisk arbetslöshetsförsäkring, en europeisk pensionsfond och en europeisk minimilön. Medlemsländerna vill ännu inte ha något med detta att göra. Och det betyder inte att EU nu har upptäckt sin sociala sida: sådana åtgärder kommer att kombineras med villkoret att alla länder i eurozonen är tvungna att i bilaterala avtal hålla en bättre budgetdisciplin och genomföra fler ”reformer” och förverkliga kommissionens årliga rekommendationer. Dessutom förbereder kommissionen direktiv för en mer flexibel arbetsmarknad, som ska ersätta efterkrigstidens arbetsmarknadslagar. Angrepp som lagen om enhetliga avtal eller ”reformen” av arbetslagstiftningen i Frankrike (och för några år sedan avskaffandet av artikel 18 i Italiens arbetslagstiftning) visar trenden. Från Danmark, som inte är med i zonen, tänker kommissionen anamma den automatiska anpassningen av pensionsåldern till den ökande förväntade livslängden.

Från liberalernas fraktion i Europaparlamentet kommer förslag om en gemensam finansminister, en gemensam utrikesminister, införandet av så kallade ”räddningsinstrument” som Europeiska stabilitetsmekanismen och Europeiska finanspakten i EU:s lagar, en gemensam skuldfond liksom euroobligationer och en europeisk budget med egna skatter och en nedskärning av Europakommissionen.

Detta leder till en harmonisering men en harmonisering som går neråt. Runt denna europeiska kärna skulle det finnas associerade medlemmar som skulle ha olika status motsvarande sin ekonomiska styrka. Länderna i södra Europa skulle bli beroende ekonomier.

För arbetarklassen skulle en sådan fördjupad europeisk integration innebära en avsevärd utvidgning av angreppen mot dess landvinningar – även om det skulle bli ett delvis framsteg vad gäller en social minimistandard. Dessutom skulle den europeiska modellen bli ännu mer odemokratisk, eftersom det inte finns något perspektiv att Europaparlamentet ska bli ett fullvärdigt parlament med fullständig förmåga att lagstifta och inga anordningar för att uttrycka befolkningarnas gemensamma vilja i eurozonen. Mot dessa planer krävs ett beslutsamt motstånd som samordnas i europeisk skala.

Men för tillfället har dessa utkast lagts tillbaka i skrivbordslådorna eftersom de skulle medföra förändringar av fördragen, vilket betyder att de måste ratificeras av de nationella parlamenten – och alltså skulle kunna avvisas.

Vänstern och EU

Den brittiska folkomröstningen var ett bra exempel på hur den härskande klassen använder EU som syndabock för sin egen politik när det passar den och den vill ställa till med förvirring för att inte tvingas betala det politiska priset för sin politik. En befolkning som i

decennier har drabbats av avindustrialisering och en inriktning på finanssektorn (London är idag världens näst viktigaste finanscentrum) lurades tro att de negativa resultaten av allt detta berodde på ”Bryssel” och dess invandringspolitik. Den brittiska vänstern gick direkt i denna fälla.

Folkomröstningen – en sommarteater

Kravet på en Lexit angriper bara de icke valda europeiska institutionernas, som Europa-kommissionens och Europeiska centralbankens (ECB), (felaktigt påstådda) dominerande roll. Det säger inte ett ord om Thatcherregeringens ansvar för Storbritanniens industriella förfall, om London Citys medansvar för finanskrisen eller om Camerons ansvar för det ökade trycket mot lönerna (det var trots allt Cameron som i början av 2000-talet öppnade dörrarna för migrantarbetare från Östeuropa utan att ge dem samma arbetsförhållanden). Och inte ett ord om det faktum att det var den brittiska regeringen som under årtionden hade blockerat ens minsta utveckling i riktning mot en Europeisk social union. Tillsammans med Frankrike har Storbritannien ända sedan slutet av 1990-talet varit framträdande i att resa murar mot flyktingar, ödelägga initiativet Mare Nostrum och militarisera den flyktingfientliga politiken. Majoriteten av de brittiska fackföreningarna och Labourpartiet gjorde inte motstånd mot Tories ärkekonservativa Europapolitik – tvärtom har den socialchauvinistiska linjen ”brittiska jobb till brittiska arbetare” en lång tradition inom den brittiska arbetarklassen.

Således var dörren öppen för en aldrig tidigare skådad rasistisk kampanj som framförallt riktades mot invandrare från EU:s östeuropeiska länder och innehöll fysiska angrepp och till och med mord. Kampanjens grundtanke – att avvisa rörelsefriheten inom EU – var lika utbredd i Stanna kvar-kampanjen som i Brexit-kampanjen. Det går inte att förneka denna fördomsfullhet, även om en hel del verklig fattigdom, sociala farhågor och hat mot den politiska eliten och deras ”system” kan vara inblandad.

Förhoppningarna hos de inom vänstern som entusiastiskt hälsade Brexit som ett ”framsteg” kommer inte att infrias. Tories har snabbt övervunnit sin ledarskapskris: Cameron är borta men Tories genomgår en process av ”UKIP-isering”. Den enda ljuspunkten vid horisonten är att Corbyn kanske kan bli kvar som partiledare, och att Skottland eventuellt bryter sig loss. Den antikapitalistiska (och EU-fientliga) vänstern är långt efter och lika splittrad som någonsin, och oförmögen att politiskt utnyttja Tories ledarskapskris.

Socialchauvinism

Folkomröstningen har blottat två problem:

- För det första vilseleds vänstern av en felaktig frågeställning: en antikapitalistisk vänster ska inte ”välja” mellan olika borgerliga stater, än mindre om den ena delen bara är ett bihang till den andra. I ett imperialistiskt land som Storbritannien måste vänstern avslöja regeringens falskspel och gå mot de chauvinistiska stämningar som var knutna till högerns EU-fientliga agitation. För den antikapitalistiska vänstern finns huvudfienden i London, inte i Bryssel. Den behöver inte dämpa sin EU-fientliga inställning, men dess viktigaste måltavla måste vara den egna regeringen. Istället spelade viktiga delar av den brittiska radikala vänstern samma spel som regeringen och misslyckades fullständigt. Vi kan vara stolta över att vår brittiska sektion beslutade sig för att driva en kampanj som huvudsakligen riktade sig mot den rasistiska hysterin, även om det innebar att uppmana till en röst på att stanna kvar.

Jag hävdar inte att uppmaningen till en röst på att stanna kvar var den enda möjligheten. Jag hävdar att Lexit- förespråkarna inte lyckades rikta in sin kampanj mot hur Tories ledde folkomröstningen och vilka deras avsikter var. Därmed spelade de samma spel som Tories, och lade ansvaret för den sociala situationen hemma helt och hållet på EU.

- För det andra, när Brexit fick ett så stort samtycke i vissa arbetarmiljöer så uppstår frågan

hur vänstern ska ta itu med chauvinismens intrång i arbetarklassen och den öppna flank det erbjuder högern. Det är inte bara ett brittiskt problem och egentligen inte något nytt. Vi har under lång tid sett samma sak i de tidigare industriregionerna i östra och norra Frankrike, i norra Italien, i Skandinavien, i Östeuropa och slutligen också i Tyskland, där vi inte behövde vänta på det högerextrema AfD:s valframgångar för att få veta att 20% av fackföreningarnas medlemmar sedan årtal är öppna för högerns paroller. Att extremhögern i norra Europa länder är starkare än i södra Europa beror delvis på de förstnämnda ländernas imperialistiska roll: de kan erbjuda sin ”betydelse på den internationella scenen” som kompensation även för de som har det riktigt svårt på hemmaplan. Dessutom stärker en del fackliga ledningars korporativa politik arbetarklassens ideologiska band till sin egen borgarklass. (Det finns speciella skäl till extremhögerns enorma tillväxt i Östeuropa.)

Ett antirasistiskt arbete som begränsar sig till att avslöja extremhögerns ondska och arbetarfientlighet kommer inte att leda långt om det inte på ett framgångsrikt sätt angriper socialchauvinismen inom vår egen klass.

Internationalisering

Arbetarrörelsen har svårt att svara på kapitalets internationalisering (och europeisering).

Språksvårigheter, bristande materiella medel och olika former för hur företagets anställda representeras är ofta hinder för omedelbara kontakter mellan arbetarna i olika företag i olika länder. För att hålla dem varaktigt levande krävs organisationer, och märkligt nog är det mycket ofta icke-statliga organisationer (NGO) och inte fackföreningar som fungerar som sådana (speciellt under kampen i det globala syd). Men när internationell kamp äger rum är den ofta ganska framgångsrik.

Fackföreningarna har förvisso byggt upp internationella och europeiska strukturer, men det är studie- eller lob-byorganisationer. De saknar kompetens att organisera arbetarkamp på egen hand på europeisk nivå. Fackföreningarna är svartsjukt noga att inte förlora kontrollen över organiserandet av förhållandet mellan arbete och kapital. (Ett undantag är sjömännen, som oundvikligen alltid har haft nätverk och har varit förmögna till gemensam arbetarkamp – följaktligen besegrade de ”hamnpaketet”.)

Men genom att upprepa de mönster som behövs i de enskilda länderna kan fackföreningarna – till skillnad från borgarklassen – inte bygga upp dugliga europeiska strukturer jämte sina nationella strukturer. Därmed spelar de knappt någon roll i viktiga beslut som Finanspakten eller Tjänstedirektivet. Som mest kan de organisera imponerande demonstrationer i Bryssel. Den Europeiska fackföreningsfederationen är en lobbystruktur som inte kan tävla med företagarnas lobbyorganisationer. Vilken skillnad mot mobiliseringarna mot TTIP!

Innanför eller utanför?

I och med att arbetarrörelsen saknar en egen tyngd som skulle kunna sättas in för att förverkliga tankarna på ett socialt Europa, sträcker sig vänsterns åsikter från att reformera EU till att lämna EU. Men att bara ställa de båda mot varandra saknar allt socialt innehåll.

De fackföreningar som ser sig själva som parter på arbetsmarknaden accepterar de ramar som kapitalet har satt upp. Således vill de också förbättra EU. Samma sak gäller den socialdemokratiska och reforminriktade vänstern: för att bli effektivare ser de en lösning i ökade juridiska befogenheter för Europaparlamentet och i sista hand en europeisk federal stat eller en europeisk republik. Mer makt till Europaparlamentet är egentligen inte fel även om det är tveksamt om en klassisk parlamentarisk demokrati räcker för att ge Europas medborgare tillräckligt att säga till om. Men tanken på en europeisk centralstat som inte ifrågasätter sin kapitalistiska karaktär ligger farligt nära framtidsutsikten på ”Europas kärna”.

Det finns inget alternativ till att lämna EU. Men vart det leder beror på vem som står i ledningen för processen: vänstern eller den reaktionära högern. Om vänstern vill leda den måste den uppfylla två krav:

- Den måste stötta den härskande klassen från makten i sitt eget land, det vill säga ge klasskampen i sitt eget land högsta prioritet.
- Den måste kunna stöda europeiska sociala rörelser, inklusive arbetarkamp.

Då kommer motsatsen mellan ”innan för eller utanför” inte längre att vara så strikt. Ty så länge EU existerar kommer det naturligtvis att vara nödvändigt att påverka den europeiska lagstiftningen och utveckla våra egna tankar om hur man ska bygga ett demokratiskt Europa som kännetecknas av social solidaritet.

Vilket sorts Europa vill vi ha?

Ett argument för att lämna EU var att den var odemokratisk eftersom den innebar ett överförande av juridiska befogenheter och kontrollerande funktioner. Även detta är ett argument som inte är klassspecifikt. Det härrör från en uppfattning om staten som inte betraktar sina medborgares demokratiska självbestämmande som centralt, utan att staten ska ha sista ordet i alla frågor som är av övernationellt intresse. Den tyska konstitutionsdomstolens domar är till exempel präglade av denna inställning: det tyska parlamentet måste ha sista ordet. Det är ingen slump att detta argument framförallt förs fram av den konservativa högern – det motsvarar deras åsikt att staten är den centrala politiska huvudpersonen. Men det finns också förespråkare av suveränism inom vänstern, framförallt i Frankrike.

En socialistisk vänster har en annan uppfattning. De ser samhällsklasserna som de centrala politiska huvudpersonerna. Den enskilda nationalstaten är borgerlig med borgarklassen som härskande klass, och den finner sig bara i demokratiska satsningar så länge den inte tappar kontrollen över händelserna. Om det behövs så undergräver helt enkelt borgarklassen parlamentets eller fackföreningarnas rättigheter – till exempel när de tyska parlamentsledamöterna tvingas in i en lagstiftningsprocedur som de inte längre kan kontrollera på grund av informationsexplosionen och de snabba förhandlingarna. Borgarklassen betraktar demokrati som en rättssäkerhet för att trygga privategendomen.

Under lång tid har det i Tyskland också ägt rum ett överförande av lagstiftningen från parlamentet till regeringen. Och ingen kan påstå att ”vi” – det vill säga parlamentsledamöterna (ett mycket begränsat ”vi”) – verkligen beslutade om EU:s räddningspaket för Grekland. Beslutet togs av den verkställande makten å den härskande klassens vägnar. Parlamentsledamöterna tilläts bara nicka sitt bifall. Begreppet ”nationell suveränitet” följer detta faktum.

EU:s brist är inte att det har skett ett delvis överförande av suveränitet från nationell till europeisk nivå. Bristen är att detta överförande sker medvetet och avsiktligt på ett odemokratiskt sätt – med icke valda institutioner som inte är ansvariga inför väljarna och med ett Europaparlament som bara är parlament till namnet.

De globala problem vi står inför idag – massarbetslöshet, svält, ökande social ojämlikhet inom och mellan länderna, klimatförändringar, flyktingvågor – är problem som inte längre går att lösa i nationell skala. Dessutom är de globala resurserna ojämnt fördelade. Om vi inte vill att de ska erövrats med hjälp av (strukturellt eller naket) våld så måste vi vara beredda att dela på dem och ta ett gemensamt ansvar – alltså behöver vi gemensamma procedurer och beslutsstrukturer på internationell (europeisk) nivå.

De behöver inte bara ha demokratisk legitimitet utan måste vara uppbyggda så att bara de beslut som inte kan tas på lägre nivå ska tas på internationell nivå. Och de måste vara uppbyggda på ett sådant sätt, att även om det är ganska lång väg till de internationella

besluten så ska största möjliga antal människor kunna delta. Den borgerliga nationalstatens hittills existerande modell – den parlamentariska demokratin – är inte lämplig för det. Vi behöver en ny modell för demokratiskt deltagande som stärker den lokala nivån och gör den internationella nivån mer ansvarig och överskådlig.

En sådan ”vänstermodell för närhetsprincipen” skulle stödjas av en långtgående avglobalisering av produktionen, som återigen skulle lägga produktionen av samhällets välstånd så nära de som konsumerar välståndet som möjligt och i linje med deras behov och inte för att leva upp till aktieägarnas förväntningar. En decentraliserad energiförsörjning som till 100% grundar sig på förnyelsebar energi gör detta möjligt idag och kan skapa större självbestämmande för mindre samhällen.

Översättning *Göran Källqvist*